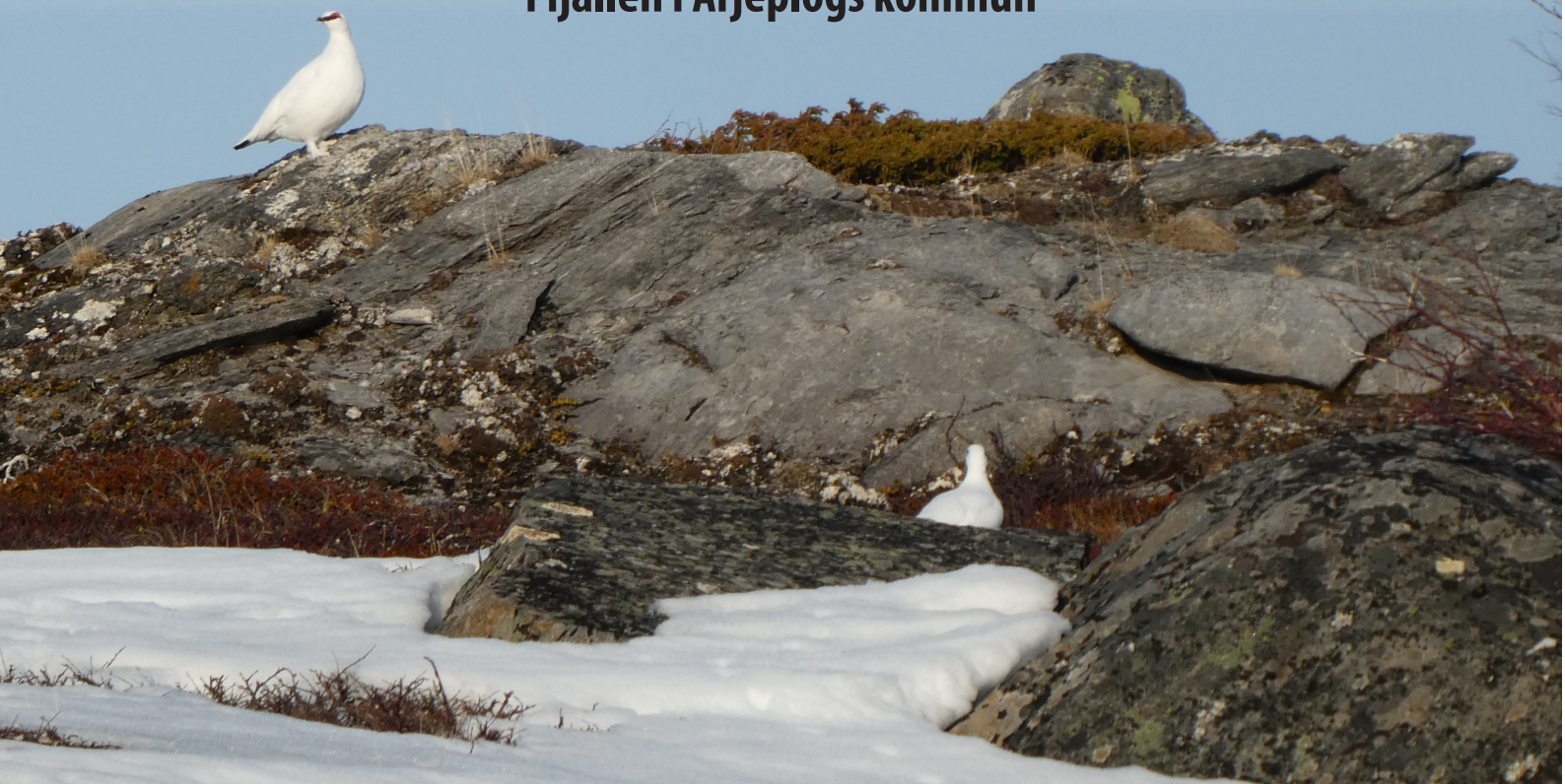




RÁDESTIT att rådgöra

—
samverkansprojekt om förvaltning
av småviltsjakt och fiske
i fjällen i Arjeplogs kommun



Länsstyrelsen
Norrbotten



REGION
NORRBOTTEN



ARGENTIS



Sámediggi
Sámedigge Sámedigge Sámedigge Sámedigge



MASKAURE, STÁKKE, SVAIPA, SEMISJAUR-NJARG OCH LUOKTA MÁVAS SAMEBYAR



Foto: Grv H Sivertsen, Silvermuseet

FÖRSLAG TILL LOKAL SKÖTSELMODELL FÖR SMÅVILT OCH FISK I ARJEPLOGSFJÄLLEN

Projekt Rådestit har arbetat fram ett förslag till modell för lokal skötsel av småvilt och fisk ovan odlingsgränsen i Arjeplogs kommun. Nu vill projektets styrgrupp få in synpunkter på förslaget i ett brett rådslag. Rådestit betyder just "att rådgöra" på pitesamiska. Projektet kommer att arrangera möten för att presentera förslaget, som också finns på Silvermuseet hemsida. Synpunkter på förslaget kan lämnas fram till den 10 september.

Varför startades projektet?

De fem samebyarna i Arjeplogs kommun med mark ovan odlingsgränsen vill få mer inflytande över upplåtelseerna av småviltsjakt och fiske, men vill även att andra intressen är med och utvecklar framtidens skötselsystem.

Hur jakten och fisket kan bedrivas i fjällen är en viktig fråga för oss i Arjeplog. Det påverkar renskötsel, besöksnäring, övrigt näringsliv och

"Hur jakten och fisket kan bedrivas i fjällen är en viktig fråga för oss i Arjeplog"

livsmiljön för oss som lever och verkar här. Många lokala aktörer upplever problem med hur upplåtelseerna

fungerar i dagsläget och vill ha större inflytande för att jakten och fisket ska bli hållbarare.

Girjasdomen signalerar att samebyarnas inflytande över

upplåtelseerna kommer att öka och lokal förvaltning kan då vara ett alternativ för framtida skötsel. Det finns dessutom goda erfarenheter av lokal samverkan i Arjeplog och forskning

visar att lokal förvaltning som utgår från förutsättningarna i ett område ofta leder till en långsiktigt hållbar förvaltning.

Med en lokal samverkansmodell som fokuserar på hållbara lösningar kan infekterade konflikter undvikas. Samebyarna kontaktade därför Silvermuseet som åtog sig att driva projektet.

Samverkat i två år

De medverkande i projekt Rådestit har under två år arbetat för att ta fram ett förslag på en modell för hur småviltsjakten och fisket skulle kunna skötas i samverkan på lokal nivå. I ar-

betet har representanter för de lokala samebyarna, jägarna, fisket och besöksnäringen deltagit och samverkat.

Genom djupintervjuer, träffar i styrgruppen och älv-dalsvisa arbetsgrupper har vi tagit del av varandras olika

perspektiv, erfarenheter, behov och förutsättningar. Vi har tagit reda på mer om olika förvaltningsmodeller, lärt av varandra och av andra experter inom skilda kunskapsområden. Det har gett ökad kunskap, förståelse och samsyn om vad som behövs för en hållbar lokal skötsel av småvilt och fisk i Arjeplog.

Tillsammans har vi formulerat det i en ”vision, värdegrund och övergripande riktlinjer”; <https://silvermuseet.se/wp-content/uploads/2023/05/Vision-värdegrund-och-overgripande-riktlinjer.pdf>

”Det finns dessutom goda erfarenheter av lokal samverkan”

Lokal organisation

Utifrån den gemensamma visionen och värdegrunden har sedan ett för-

slag tagits fram på hur en lokal skötselorganisation skulle kunna utformas. I förslaget bildas en ideell förening, Rå-

destit samverkansförening, med representanter för olika intressen som samverkar och bestämmer grunderna i skötseln och upplåtelseerna av småviltjakten och fisket.

Föreningen bildar i sin tur ett helägt bolag som i praktiken sköter verksamheten och anställer personal till ett lokalt skötselkontor som ansvarar för det operativa utförandet, t.ex. administration via natureIT, vilt- och fiskevård, information och tillsyn.

Modellen ger fortsatt möjlighet till jakt och fiske i Arjeplogs fjällvärld samtidigt som detta balanseras mot lokala behov, exempelvis inom ren-

skötseln, besöksnäringen och hos lokala jägare och fiskare. Länsstyrelsen och andra aktörer ges möjlighet till delaktighet och inflytande genom ett externt samverkansråd.

Brett rådslag

Projektets styrgrupp har enats om att det är dags att sprida förslaget och ser fram mot att få ta del av andras tankar om upplägget. Framförallt vill styrgruppen ytterligare förankra och få in synpunkter på modellen från de samebyar, samer, lokalbefolkning, besöksnäring och andra som lever och verkar i Arjeplogs kommun. Men man vill också ha synpunkter och inspel från andra berörda och intresserade, som Jägareförbundet, Sportfiskarna och olika förvaltningsorganisationer.



Foto: Toril Sivertsen

FRÅGOR OCH SVAR

Vad omfattar modellen?

Förslaget omfattar statligt förvaltat mark väster om odlingsgränsen inom Arjeplogs kommun. Det handlar endast om skötsel och upplåtelser för småviltjakt och fiske. Älgjakten ingår inte.

Vem kan vara medlem i Rádestit samverkansförening?

Den ideella föreningen föreslås vara öppen för alla i lokalsamhället. Den ska vara en plattform för samverkan om upplåtelser och skötsel där lokala aktörer tar gemensamt ansvar för att undvika konflikter och skapa ömsesidig nytta. Samebyarna, lokala besöksnäringföretag och jakt- och fiskeföreningar verksamma i området kan vara ordinarie medlemmar. Lokalbefolkningen kan oavsett ålder, kön och bakgrund delta som stödjande medlemmar.

Vem ska bestämma i föreningen?

Föreningens diskussioner ska präglas av samverkan så att beslut kan fattas i konsensus/enighet. Om inte konsensus nås kan beslut fattas med 2/3-dels majoritet. Styrelsen består av nio ledamöter, en från vardera av de fem samebyarna, två representanter för besöksnäringen och en vardera från jakt- och fiskeföreningarna. Vid föreningsstämman delas de ordinarie medlemmarna in i kretsar uppdelade i samebyar, besöksnäring, jakt- och fiskeföreningar, och röstetalen fördelas med samma proportion som i styrelsen. Samebyarna har majoritet i styrelsen, men det krävs alltså att andra stödjer beslutet eftersom det krävs 2/3-dels majoritet. Detta innebär en balans i bestämmanderätten i förhållande mellan de olika intressena som ingår i samverkansföreningen. Stödjande medlemmar har förslags- och yttranderätt med deltar inte i själva beslutsfattandet.



Varför behövs ett bolag för att driva verksamheten?

Att genom en ideell förening bedriva en omfattande affärsverksamhet är inte den enklaste och ekonomiskt bästa lösningen. Aktiebolagslagen tillåter inte den typ av samverkan vi vill uppnå. Därför är det vanligt att t.ex. idrottsföreningar eller hembygdsföreningar lägger den affärsmässiga verksamheten i ett bolag. Då styrs affärsverksamheten av särskild lagstiftning och kan verka smidigt och effektivt. Bolagets syfte är inte i huvudsak vinstutdelning till samverkansföreningen som ägare, utan att sköta upplåtelseerna enligt föreningens direktiv för en hållbar verksamhet, kvalitetssäkrat och kostnadseffektivt för ett hållbart ekonomiskt resultat i form av lokalt utbyte och tillräckliga resurser för skötselåtgärder. Tanken är att bolaget ska administrera och sköta upplåtelse och vård av vilt och fiskbestånden, men inte bedriva någon jakt- och fisketurism i egen regi.

Vad kan förslaget innebära för lokalbefolkningen?

Lokalbefolkningen ges god tillgång till fiske och jakt och får inflytande på skötsel och upplåtelse som del av en stark lokal organisation. Reglerna blir tydliga, transparenta och anpassade efter lokala förutsättningar, t.ex. vad gäller nätupplåtelse. Mer resurser kan avsättas för bevakning och vård. Lokalbefolkningen får en närhet till ett lokalt skötselkontor på plats vilket underlättar kontakterna och förbättrar möjligheten att påverka. Det ges bättre information om lokala förhållanden och ställs högre krav på besökarens kunskap, hänsynstagande och ansvar, vilket gynnar lokalbefolkningen.

Vad kan förslaget innebära för jägarna?

Alla svenska jägare kan börja jakten 25 augusti. Jakttillstånd köps som nu via natureIT. Lokala jägare kan lösa kommunårskort som tidigare. Övriga svenska jägare ges fortsatt tillgång till jakt till samma dygnspris, som för närvarande tas ut i Jämtland, 450 kr. Jägarorganisationerna ges möjlighet till delaktighet och inflytande via ett externt samverkansråd. Utländska jägare tillgång begränsas. De kan fortsatt lösa tillstånd från den 16 september, men måste köpa tillståndet via en godkänd arrangör och priset på dygnskortet höjs enligt förslaget till 1000 kr per dygn.

Vad kan förslaget innebära för sportfiskarna?

För sportfiskarna innebär förslaget inga förändringar annat än en prissättning i nivå med fiske i andra jämförbara vatten. Lokala fiskare kan köpa årskort för 440 kr per år för ett hushåll. Övriga fiskare föreslås ges tillgång som tidigare, med priser på 175 kr/dygn, 350 kr/3 dygn, 700 kr/7 dygn, 1300 kr för årskort och 500 kr per medföljande familjemedlem. Barn under 16 år fiskar gratis. Mer resurser till bevakning och vård kan ge bättre förutsättningar för fisket.

Vad kan modellen innebära för samebyarna?

Samebyarna får bestämmanderätt över upplåtelseerna med stöd av andra lokala företrädare. De har majoritet i föreningsstyrelsen och föreningsstämma. De kan driva frågor som en del av gemensam stark lokal organisation. Modellen innebär mindre störningar för renen och renskötseln genom effektivare avlysningar, bättre information om lokala förhållanden, högre krav på besökarens kunskap, krav på hänsynstagande, ansvar och ackrediterade arrangörer. Bättre bevakning och fiske- och viltvård. En samordnad administration och skötsel mellan samebyarna sparar resurser och intäkterna kan öka när allt stannar lokalt.

Vad kan förslaget innebära för besöksnäringen?

Lokal besöksnäring ges inflytande på skötseln och upplåtelseerna som del av en stark lokal organisation. Systemet ger framförhållning med ett förutsägbart regelverk för upplåtelse som man är delaktig i att utforma. Det kan finnas möjligheter till fler hållbara underupplåtelse. Hållbarhetsmärkning/ackreditering av lokala arrangörer stärker varumärket. Fördelar genom bättre information om lokala förhållanden, högre krav på besökarens kunskap, hänsynstagande och ansvar och bättre bevakning och fiske- och viltvård.

Hur kan modellen finansieras?



Under år 2021 gav upplåtelseerna för fiske och småviltjakt inom Arjeplogs kommun sammanlagt drygt tre miljoner kronor i intäkter. Av detta utgjorde en tredjedel ersättning till samebyarna, en tredjedel gick till Samefonden och en tredjedel till Länsstyrelsens kostnader för försäljning, information, tillsyn, fiske- och viltvård. För att förslaget till ny modell ska kunna genomföras krävs att alla avgifter för upplåtelseerna går till Rádestit Aktiebolag, som sedan delar ut ersättningen till samebyarna. Med de föreslagna taxejusteringarna beräknas att intäkterna kan fördubblas. Även om de ligger kvar på nuvarande nivå skulle ett lokalt skötselkontor kunna drivas i linje med det som framkommit i Rádestitprojektet med en budget på två miljoner per år. En hållbar verksamhet behöver resurser för tillräckligt med personal på plats, tillsyn, viltvårds- och fiskevårdsinsatser samt information.

Hur kan modellen genomföras?

En stor risk som lyfts i projektet är att det blir för svårt och dröjer för länge till dess modellen kan genomföras. De juridiska och politiska processerna som rör samiska rättigheter och markanvändningsfrågor har tidigare tagit lång tid.

Modellen kan förverkligas både genom politiska och juridiska lösningar. Ett första alternativ är att regeringen eller länsstyrelsen beslutar att avstå från att göra upplåtelser inom Arjeplogs kommun, vilket gjorts inom Girjas samebys marker. Ett andra alternativ är att den pågående Renmarkskommittén föreslår att samebyarna är de som har rätt att fatta beslut om upplåtelser på mark ovan odlingsgränsen. Samebyarna kan då välja att upplåta skötseln till samverkansföreningen och bolaget. Ett tredje alternativ är att Renmarkskommittén föreslår ändringar i dagens rennäringslag som öppnar upp för lokala förvaltningslösningar för de samebyar som vill gå den vägen. Ett fjärde alternativ är att samebyarna går till domstol för att få rätten till småviltjakten och fisket klarlagd. Rádestitmodellen kan i ett första läge ges möjlighet att som ett pilotförsök som lokal

**Forts. svar på
”hur kan modellen genomföras?”**

organisation överta ansvar och intäkter för skötsel och upplåtelser, från Länsstyrelsen och Samefonden.

Modellen föreslås genomföras i två steg där samverkansföreningen konstitueras och börjar verka redan i år 2023 eller i början av 2024. På detta sätt fortsätter den lokala samverkansprocessen och dialogen med länsstyrelsen inom dagens system kan utvecklas. Samverkansföreningen arbetar samtidigt vidare för att förverkliga modellen och bilda aktiebolaget. Föreningen bygger upp beredskapen för att ta över ansvaret så snart det ges möjlighet.

Hur tar modellen hänsyn till det regionala, nationella och internationella?

En lokal skötsel kan riskera att bli alltför lokal, genom att den inte har överblick eller kan ta hänsyn till påverkan på andra områden. Det kan t.ex. finnas nationella eller globala mål som behöver beaktas. Detta hanteras genom att bolaget erbjuder offentliga och externa aktörer möjlighet till delaktighet och inflytande genom ett externt samverkansråd. Till det inbjuds Arjeplogs kommun, Länsstyrelsen i Norrbottens läns fiskeenhet och rennäringssenheter och andra aktörer som bedöms relevanta eller vill delta. Rådet träffas fysiskt eller digitalt minst en gång per år för informationsutbyte och ömsesidiga diskussioner om skötsel och upplåtelser. Aktörerna kan bidra med kunskap och aktuella forskningsresultat, lämna synpunkter och förslag till verksamheten. Dessutom kommer skötselkontorets personal att ha löpande kontakter med Länsstyrelsen och andra aktörer i olika frågor.

Varför är Silvermuseet projektägare?

Silvermuseet är sedan lång tid tillbaka en etablerad del av Arjeplogs lokala samhälle. Genom forskningsinstitutet INSARC bedrivs forskning om förhållandet mellan människan och landskapet alltsedan inlandsisens avsmältning och fram till nutid. Silvermuseets styrelse har sett det som angeläget att kunna bidra till lokalsamhället som en plattform

Forts. svar på ”varför är Silvermuseet projektägare?”

för lokala dialoger och diskussioner om markanvändningsfrågor. Genom projektet kan den forskning som genomförs av forskarna vid INSARC bidra till hållbara lokala lösningar. Projektet bidrar till att göra forskningen om hur landskapen förvaltats och förvaltas relevant i dagens samhälle. Detta ligger i linje med det utvecklingsarbete som museet driver genom konceptet ”Kunskapsportalen till arktiska landskap”, som bland annat innebär ett tillgängliggörande av natur- och kulturlandskapet genom lokal samverkan och förankring. Ett koncept med stöd i landskapets historia och med människan och landskapet i centrum med sikte på en modell för modern lokal landskapsförvaltning och Arjeplogs landskap som plattform för kunskap, lärande, reflektion och utveckling.



Foto: Anna Maria Fjellström

DELTA I RÅDSLAGET!

Frågor och synpunkter välkomnas och kan lämnas till
projektledare Ingela Edholm Forsberg,
ingela.forsberg@silvermuseet.se
eller 073 – 091 73 24.

Det går förstås också bra att kontakta någon i
styrgruppen. Vilka det är finns att hitta på hemsidan,
<https://silvermuseet.se/organisation-mal-och-tidplan/>

Vill din sameby, förening eller företag ha en egen
dragning och diskussion om förslaget?
Hör av dig så bokar vi en tid!

Väl mött! Burist båhem!

